

ภาวะผู้นำ: การสื่อสารทางการเมืองตามหลักพุทธธรรม*
LEADERSHIP: BUDDHISM-BASED POLITICAL COMMUNICATION

พระชาณรงค์ ประเสริฐศรี

Phra Chanarong Prasertsri

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: chainoyprasert@gmail.com

บทคัดย่อ

การสื่อสารเป็นสิ่งสำคัญในถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความคิด ความรู้สึก ความต้องการ ตลอดจนแสวงหาข้อมูลข่าวสารประกอบการตัดสินใจ หรือเพื่อแก้ไขปัญหา ปัจจุบันการสื่อสารทางการเมืองในประเทศไทยจะประสบปัญหาจากผู้สื่อสาร เนื่องจากผู้นำทางการเมืองในระดับต่าง ๆ ยังขาดทักษะในการสื่อสารซึ่งเป็นปัจจัยหลักมาจากข้อจำกัดหลายด้าน ผู้ส่งสารขาดทักษะในการเข้าถึงข้อมูลที่ไม่รู้จริง ดังนั้นหลักการสื่อสารทางการเมืองจึงเป็นที่จะต้องนำเสนอข้อมูลที่使人ที่มามีส่วนได้ส่วนเสียเกิดความไว้วางใจโดยอาศัยวิธีการเต็มไปด้วยความเมตตากรุณา หลักพุทธศาสนาในการสื่อสารทางการเมืองให้มีความซื่อสัตย์ทั้งต่อหน้าและลับหลัง เพื่อดำรงไว้ในหลักการมีส่วนร่วมในทางการเมืองโดยยึดหลักการสื่อสารทางการเมืองเป็นพื้นฐานในการประกอบกิจต่าง ๆ ในสังคม

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เขียนขึ้นเพื่อนำหลักการสื่อสารทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักสังคหวัตถุ 4 คือ 1. ทาน คือ การรู้จักให้ รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ 2. ปิยวาจา คือ การพูดจาน่ารัก 3. อตถจริยา คือ การบำเพ็ญให้เป็นประโยชน์แก่ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้อื่น 4. สมานัตตตา มาอธิบายสำหรับผู้ที่มีบทบาทในการสื่อสารทางการเมือง ในระดับท้องถิ่นตลอดจนประชาชนทั่วไป ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย และให้ยึดมั่นในหลักพุทธศาสนา โดยยึดหลักการสื่อสารทางการเมืองเป็นพื้นฐานในการประกอบกิจต่าง ๆ ในสังคม เศรษฐกิจการเมือง ต่อไป

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ; การสื่อสารทางการเมือง; หลักพุทธธรรม

* Received August 24, 2022; Revised June 13, 2023; Accepted June 14, 2023

Abstract

Communication is essential in conveying and exchanging ideas, feelings, and needs, as well as seeking information for decision-making. or solving problems; at present, political communication in Thailand will need help from communicators. Political leaders at different levels still need to gain communication skills, which is a significant factor in many limitations. The messenger needs to gain the skills to access anonymous information. Therefore, the principle of political communication is to convey information that wins trust among stakeholders in a benevolent way. Buddhist principles in political communication to be honest to the face and behind the back to maintain the principles of political participation by adhering to the principles of political communication as the basis for conducting various activities in society.

This article has the purpose of writing because it is to apply the principles of Buddhist communication, which are the four Sangahavattus principles: 1. Dana means knowing how to be generous; 2. Piyavācā: loving speech; 4. Samanatta explains that leaders who play a role in political communication. at the local level, as well as the public under democracy, adhere to the principles of Buddhism By adhering to the principles of political communication as the basis for conducting various activities in society and political economy.

Keyword: Leadership; Political Communication; Buddha-Dhamma

บทนำ

การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือการปกครองท้องถิ่น เป็นรูปแบบการปกครองที่จำเป็นและมีความสำคัญในทางการเมืองการปกครองของชุมชนต่าง ๆ เฉพาะอย่างยิ่งชุมชนที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งกล่าวในทางทฤษฎีและแนวความคิดทางปกครอง จะเห็นได้ว่ารัฐบาลซึ่งเป็นกลไกในการบริหารการปกครองของรัฐนั้น ย่อมมีภาระหน้าที่อย่างมากมาในการบริหารประเทศให้ประชาชนได้รับความสุข ความสะดวกสบายในการดำรงชีวิต เป็นไปไม่ได้ที่รัฐบาลจะดูแลและจัดทำบริการให้กับประชาชน

ได้ทั่วถึงทุกชุมชนของประเทศ เพราะอาจจะเกิดปัญหาเกี่ยวกับความล่าช้าในการดำเนินงาน การที่อาจจะไม่สนองตอบต่อความต้องการของแต่ละชุมชนได้ และรวมทั้งข้อจำกัดเกี่ยวกับงบประมาณ และตัวบุคคลหรือเจ้าหน้าที่ดำเนินงานให้ทั่วถึงได้ เมื่อเป็นดังนี้ การลดภาระของรัฐบาลโดยการให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองเพื่อการสนองตอบต่อความต้องการของชุมชนจะได้เกิดความสะดวก รวดเร็ว และตรงกับความต้องการประสงค์ของชุมชนนั้น ๆ (ชูวงศ์ ฉายะบุตร, 2539)

มนุษย์ไม่สามารถหลีกเลี่ยงการสื่อสารได้ในชีวิตประจำวัน มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ใช้ภาษาพูด ทำทางและการเขียนเป็นสื่อในการติดต่อสื่อสารและถ่ายทอดความรู้ให้แก่กันจากอดีตจนถึงปัจจุบัน มนุษย์เป็น “สัตว์การเมือง” และเป็นสิ่งมีชีวิตเดียวที่มีความสามารถทางภาษา” (เสถียร เขยประดับ, 2540) นักการเมืองท้องถิ่นมีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านสังคม เศรษฐกิจ อาชีพ สาธารณสุข และการเมือง ดังที่ชูศักดิ์ ชูช่วย ได้กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของผู้นำชุมชนว่า “ผู้นำท้องถิ่นเป็นบุคคลสำคัญกลุ่มหนึ่งที่จะเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชน ทั้งนี้เพราะผู้นำท้องถิ่นเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องและใกล้ชิดกับประชาชน จึงสามารถเข้าใจสภาพชุมชนได้อย่างแท้จริง มีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง” ชูศักดิ์ ชูช่วย (2533) กล่าวได้ว่า การสื่อสารของผู้นำท้องถิ่นมีความสำคัญต่อการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับประชาชนในท้องถิ่นนั้น และแตกต่างกันไปตามบริบทต่าง ๆ สภาพสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม เป็นต้น

การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอีกหนึ่งองค์กรที่มีต้องใช้การสื่อสารภายในและภายนอกกับประชาชนในพื้นที่การปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ ผู้นำทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความเชี่ยวชาญในการสื่อสารเป็นอย่างมาก การสื่อสารเปรียบได้กับโซ่ข้อกลางในการที่จะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำทางการเมืองกับประชาชน “การเมืองระดับท้องถิ่นนั้นยังมีความจำเป็นที่จะต้องสื่อสารอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ประชาชนเกิดการรับรู้เกี่ยวกับเรื่องราว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องนโยบายในการพัฒนาการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน การสร้างความเชื่อมั่นหรือน่านับถือ” (โกวิท พวงงาม, 2551) อีกทั้งในองค์กรการปกครองท้องถิ่นนั้นก็มีการทำงานแบบ 2 ฝ่ายในองค์กร เป็นต้น

องค์ความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำ

ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำไว้ ดังนี้ นิพนธ์ ศศิธร เสาวภา (2560) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง บุคคลที่มีความสามารถในการบังคับบัญชา

บุคคลอื่น โดยได้รับการยอมรับและยกย่องจากบุคคลอื่น เป็นผู้ทำให้บุคคลอื่นไว้วางใจและให้ความร่วมมือ ความเป็นผู้นำเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวก หรือสั่งการบังคับบัญชา ประสานงานโดยอาศัยอำนาจหน้าที่ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการ ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี (2561) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการที่ผู้นำสามารถโน้มน้าวหรือจูงใจบุคคลในองค์การให้ทำงานด้วยความเต็มใจเพื่อการบรรลุเป้าหมายขององค์การร่วมกัน ชนาพร พิทยาบุรณ์ (2561) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง การนำที่มีกระบวนการเกี่ยวข้องกับความรู้ความสามารถ และพฤติกรรมของบุคคลที่เป็นผู้นำ เป็นกระบวนการใช้อิทธิพลเหนือผู้ตาม เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานตามคำสั่งให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ขององค์กรเป็นหลัก ไม่ใช่การบีบบังคับ กดขี่ แต่เป็นการใช้บารมีพูดชักจูงใจ สร้างแรงบันดาลใจให้สอดคล้องกับอารมณ์ ความรู้สึก ให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานด้วยความตั้งใจ เต็มใจอย่างมีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเป็นเรื่องของศิลปะในการโน้มน้าว การจูงใจ และการให้กำลังใจ เพื่อให้บุคคลอื่นทำงานให้ด้วยความเต็มใจ และเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของกลุ่มหรือองค์กร และความสามารถของบุคคลในการนำพาผู้ติดตามหรือสมาชิกในองค์กร เพื่อให้ประสบความสำเร็จ ผู้นำที่ดีต้องมีความสามารถในการตัดสินใจที่ดีสามารถสร้างและสื่อสารวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนได้ และสามารถชักจูงผู้ติดตามไปสู่เป้าหมายร่วมที่ผู้นำคนเดียวไม่สามารถทำได้ ผู้นำองค์กรคือคนที่สามารถบริหารและชี้นำคนในองค์กรได้ สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด และมีวิสัยทัศน์สามารถวางแผนระยะยาวให้กับองค์กรได้

คุณลักษณะของผู้นำ

คุณลักษณะของผู้นำ สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. มีภาวะผู้นำมีศิลปะในการครองใจคน สามารถจูงใจคนให้เต็มใจร่วมมือหรือให้การสนับสนุน เป็นนักประสานความเข้าใจของทุกฝ่าย สามารถบริหารความขัดแย้งระหว่างบุคคลและประสานประโยชน์ให้เกิดกับองค์กรได้
2. มีเมตตาธรรม ไม่มีอคติหรือฉันทคติ นักบริหารที่เป็นผู้นำขององค์กรยังต้องรู้จักสละประโยชน์ส่วนตน เพื่อประโยชน์ส่วนรวมต้องรู้จักแสดงน้ำใจกับเพื่อนร่วมงานและลูกน้องในโอกาสอันสมควร และสิ่งที่สมควรที่จะต้องมียังยั้งคือ ความรู้จักอดกลั้น และอดทน ทั้งทางอารมณ์และจิตใจ สุดท้ายคือการรู้จักให้อภัย ถ้าผู้บริหารมีเมตตาธรรมรู้จักให้อภัย จะทำให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการทำงาน

3. ต้องอยู่บนพื้นฐานของเหตุผลและความถูกต้องในการทำงาน ถ้ามีหลักการที่ชัดเจน การทำงานก็จะง่ายสะดวกเร็วขึ้น ความเป็นธรรมและตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ ได้แม่นยำ

4. รอบรู้และมีข้อมูลที่ทันสมัย เพราะการมีข้อมูลที่ช่วยให้การตัดสินใจถูกแม่นยำขึ้น จึงต้องรู้จัก รู้รอบ รู้กว้าง รู้ไกล กระตือรือร้นอยู่เสมอ เป็นนักอ่าน ขยันใฝ่หาความรู้ ช่างสังเกต รู้จักฟัง

5. รู้และเข้าใจบทบาทหน้าที่ทันสมัยรู้ว่าขณะนี้ตนเป็นใคร มีบทบาทและมีอำนาจหน้าที่อย่างไร เพื่อที่จะสวมบทบาท และแสดงบทบาทตามอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบที่มีอยู่ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ไม่เข้าไปก้าวก่ายงานในหน้าที่รับผิดชอบของคนอื่น และ

6. รู้จักประนีประนอมและยืดหยุ่นจะช่วยลดความขัดแย้งและขจัดปัญหาอุปสรรคในการทำงานได้มากขึ้น (พระปลัดสมชาย ปโยโค ดำเนิน, 2556)

กล่าวโดยสรุป คุณลักษณะสำคัญของผู้นำชุมชนท้องถิ่น คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน มีความตั้งใจเอาใจใส่ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน ซื่อสัตย์สุจริต ตรวจสอบได้ รักษาไว้ซึ่งคุณธรรม จริยธรรม ไม่กระทำการที่ขัดต่อศีลธรรม สามารถทำงานร่วมกับทุกภาคส่วน ปัจจัยที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งต่อความสำเร็จขององค์การทั้งนี้ เพราะผู้นำมีภาระหน้าที่ และความรับผิดชอบโดยตรงที่จะต้องวางแผนสั่งการดูแล และควบคุมให้บุคลากรขององค์การปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ในขณะที่ผู้นำบางคนนอกจากผู้ได้บังคับบัญชาจะไม่เต็มใจในการปฏิบัติงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ยังเกลียดชังและพร้อมที่จะร่วมกันขับไล่ผู้นำให้ไปจากองค์การ เป็นต้น

การสื่อสาร

การสื่อสาร คือกระบวนการสำหรับแลกเปลี่ยนสาร รูปแบบอย่างง่ายของสาร คือ จะต้องส่งจากผู้ส่งสารหรืออุปกรณ์เข้ารหัสไปยังผู้รับสารหรืออุปกรณ์ถอดรหัส อาจอยู่ในรูปแบบของท่าทางสัญลักษณ์บางอย่างอยู่ในรูปแบบของภาษา การสื่อสารเกิดจากความต้องการที่คนจะส่งข้อมูลหากัน ดังที่ ศุภมน อนุศาสนนันท์ (2549) กล่าวว่า การสื่อสารในองค์กรเป็นการถ่ายทอดข้อมูล ข่าวสารต่าง ๆ ระหว่างบุคลากรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ภายในองค์กรเพื่อให้เกิดการรับรู้และความเข้าใจร่วมกันในการปฏิบัติตน ซึ่งจะเป็นผลให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ และสุพานี สฤณวานิช (2552) ได้กล่าวไว้ว่า การสื่อสารหรือกระบวนการที่มนุษย์เชื่อมโยงความคิดและความรู้สึกของกันและกัน โดยใช้วิธีการใดก็ตามเพื่อให้เกิดการรับรู้ การโน้มน้าว การตอบสนอง ตลอดจนการ

ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือแนวคิดให้เข้าใจตามวัตถุประสงค์ ดังจะเห็นได้ว่านักวิชาการแต่ละท่าน ได้ให้ความหมายของการสื่อสารไว้อย่างแตกต่างกัน ตามทรรศนะของตน

ดังนั้น การสื่อสารทางการเมืองจึงเป็นพื้นฐานสำคัญของระบบการเมืองจึงมีทฤษฎีที่อธิบาย ตัวกระบวนการสื่อสารอยู่หลายทฤษฎี ทั้งตัวทฤษฎีที่เป็นการสื่อสารทางการเมืองโดยตรงและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารทางการเมือง ทฤษฎีการสื่อสารทางการเมือง (Mcnaair, 1995) เริ่มต้นจากองค์การทางการเมือง อันได้แก่ นักการเมือง พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มก่อการร้าย ส่งสารไปยังสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ อันได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ เพื่อให้สื่อมวลชนส่งข้อมูลต่าง ๆ เหล่านั้นไปยังประชาชน ซึ่งข้อมูลข่าวสารที่ส่งจากนักการเมืองนั้นสื่อมวลชนอาจจะนำเสนอ หรือไม่นำเสนอ หรือนำเสนอเป็นบางส่วนก็ได้ ดังนั้นกิจกรรมทางการเมืองทั้งหมด คือการสื่อสารทางการเมืองไม่เพียงการพูด การเขียน แต่ทุกอย่างที่ปรากฏสู่สายตาไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย ทรงผม ตราสัญลักษณ์ ล้วนเป็นองค์ประกอบของการสื่อสาร อันจะนำไปสู่สิ่งที่เป็นภาพลักษณ์ หรืออัตลักษณ์ของบุคคลบรรดาผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการสื่อสารทางการเมือง มี 3 กลุ่มได้แก่ กลุ่มองค์กรทางการเมือง ทำการส่งผ่านข้อมูลข่าวสารของตนเองไปยังสื่อมวลชน เพื่อให้สื่อมวลชนถ่ายทอดข้อมูลเหล่านั้นผ่านสื่อต่าง ๆ ไปยังประชาชน เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การสื่อสาร คือ กระบวนการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ จากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร โดยวิธีการใดก็ได้ให้เข้าใจความหมายตามเจตนาที่ต้องการจะสื่อสาร เพื่อเกิดการรับรู้และเกิดความเข้าใจร่วมกันในองค์กร กระบวนการถ่ายทอดข่าวสาร ข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ ความรู้สึก ความคิดเห็น ความต้องการจากผู้ส่งสารโดยผ่านสื่อต่าง ๆ ที่อาจเป็นการพูด การเขียน สัญลักษณ์อื่นใด การแสดงหรือการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ไปยังผู้รับสาร ซึ่งอาจจะใช้กระบวนการสื่อสารที่แตกต่างกันไปตามความเหมาะสม หรือความจำเป็นของตนเองและคู่สื่อสาร โดยมีวัตถุประสงค์ให้เกิดการรับรู้ร่วมกันและมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อกัน บริบททางการสื่อสารที่เหมาะสมเป็น ปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การสื่อสารสัมฤทธิ์ผล เป็นต้น

การสื่อสารของผู้นำ

การสื่อสารนั้นต้องมีการสื่อสารทั้งภายในและภายนอกองค์กร ซึ่งในการสื่อสารของผู้นำท้องถิ่นคือกระบวนการของการส่งข้อมูลต่าง ๆ จากผู้ส่งไปยังผู้รับด้วยความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน โดยการพูดที่จะสอดคล้องภาวะผู้นำคือมีศิลปะในการโน้มน้าว การจูงใจ

และการให้กำลังใจพร้อมทั้งต้องสร้างทัศนคติแนวคิดที่ถูกต้อง และสร้างความบันเทิงในสังคมได้ รวมไปถึงสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ตามอีกทั้งการพูดออกคำสั่งหรือพูดสั่งการก็ถือว่าเป็นศิลปะอย่างหนึ่งของการพูดโน้มน้าว ให้ผู้ตามปฏิบัติตามคำสั่ง หรือปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ที่เป็นไปตามที่โดยการสื่อสารในองค์การนั้นมีหน้าที่ 4 ประการ คือ 1) การให้ความรู้แก่สมาชิกองค์การ 2) การจูงใจสมาชิกในองค์การ เพราะใช้เป็นศูนย์กลางในการจูงใจ 3) การควบคุมและการประสานงานกิจกรรมของกลุ่ม และ 4) การแสดงความรู้สึกละเอินและอารมณ์ (พิบูลย์ เพียรพานิชกุล และคณะ, 2564)

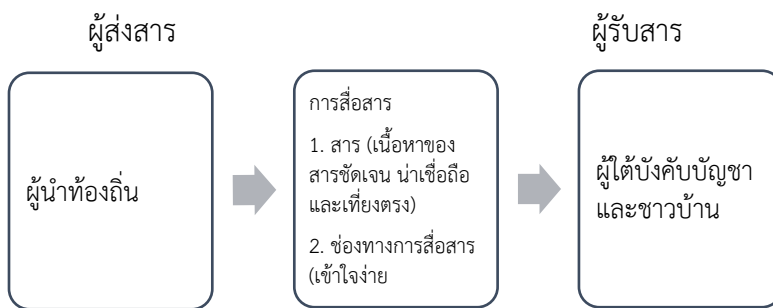
การสื่อสารของผู้นำท้องถิ่นจะต้องมีองค์ประกอบการสื่อสารที่ครบถ้วน ได้แก่ ผู้ส่งสาร ผู้รับสาร สาร และช่องทางการส่งสาร โดยผู้นำท้องถิ่นควรเลือกช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ที่สามารถปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. ผู้ส่งสาร (Sender) ผู้นำท้องถิ่นใช้การสื่อสารระหว่างบุคคลภายในองค์กรด้วยการประชุมหรือการแจ้งไปยังผู้ที่ต้องรับผิดชอบโครงการต่าง ๆ การติดป้ายประชาสัมพันธ์ ส่วนการสื่อสารภายนอกองค์กรเป็นการลงพื้นที่ไปพบปะกับชาวบ้าน ซึ่งเป็นการสื่อสารกันแบบเผชิญหน้า

2. สาร (Message) ผู้นำท้องถิ่นสื่อสารสารหรือเนื้อหาข่าวสารที่ส่งออกไปไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารไปยังชาวบ้านหรือผู้ใต้บังคับบัญชาต้องให้มีความชัดเจน น่าเชื่อถือ และเที่ยงตรง อีกทั้งเนื้อหานั้นเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน

3. ช่องทางการสื่อสาร (Channel) ผู้นำท้องถิ่นเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมกับการสื่อสารภายในและภายนอก อาทิ การเผยแพร่ข้อมูลผ่าน Website การส่งข้อมูลผ่าน E-mail เป็นต้น

4. ผู้รับสาร (Receiver) การรับฟังความคิดเห็นทั้งของผู้ใต้บังคับบัญชาและชาวบ้าน เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการทำงานโดยผู้นำท้องถิ่นจะต้องฟังแบบเปิดใจ รับฟังปัญหาและสร้างการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในทุกระดับเพื่อให้ผู้นำท้องถิ่นสามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาในชุมชนท้องถิ่นได้อย่างถูกต้อง (มนัสชนก สุรชัยกุลวัฒนา, 2557) สามารถสรุปดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ผู้นำท้องถิ่นกับการสื่อสาร

การสื่อสารทางการเมืองตามหลักพุทธธรรม

การสื่อสารทางพระพุทธศาสนาอาจอธิบายประกอบเพื่อให้เกิดความสอดคล้องตามหลักทางพุทธศาสนา จึงได้นำหลักสังคหวัตถุ 4 มาอธิบายประกอบผู้นำทางการเมือง กล่าวคือ ในอรรถกถาธรรมบท (ธัมมปฎิฐกถา) บันทึกไว้ว่า ด้วยเหตุนี้ พระองค์จึงทรงมุ่งพระทัยสู่ปัญหาว่าทำอะไร พิจารณาถึงภูมิหลังของด้านสังคมเศรษฐกิจและการเมืองของยุคพุทธกาลประกอบไปด้วย พระองค์ทรงแสดงให้เห็นว่าทั่วทั้งประเทศจะเกิดความฟอนเฟะ เสื่อมโทรม และไร้สุข สังคหวัตถุ 4 หมายถึง เครื่องมือ หรือหลักธรรม 4 ประการดังต่อไปนี้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), 2559) สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ทาน คือ การรู้จักให้ รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือด้วยการแบ่งปันสิ่งของให้แก่ผู้อื่นที่ควรให้ ตลอดจนแก้ปัญหา และศิลปวิทยา รวมไปถึงการให้อภัยแก่ผู้อื่น ทำให้สังคมอยู่กันอย่างมีความสุข เพราะการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

2. ปิยวาจา คือ การพูดจาน่ารัก ปราศรด้วยถ้อยคำสุภาพอ่อนหวาน ไพเราะ เป็นที่รัก พูดด้วยถ้อยคำที่น่าฟัง ชี้แจงในสิ่งที่ประโยชน์ ให้กำลังใจ ทำให้เกิดความพอใจแก่ผู้ได้ยินได้ฟัง ก่อให้เกิดมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

3. อตถจริยา คือ การบำเพ็ญให้เป็นประโยชน์แก่ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้อื่น เป็นการปฏิบัติสิ่งที่เป็นประโยชน์ซึ่งกันและกัน มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน ด้วยกำลังความคิด กำลังกาย และกำลังทรัพย์

4. สมานัตตตา คือ การปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลาย การทำตัวให้เข้ากันได้ เป็นเพื่อนร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน ไม่เอาเปรียบ ร่วมเผชิญ และแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์สุขร่วมกัน ไม่ถือเราถือเขา รู้จักผูกมิตรกับผู้อื่น เช่น ในยามที่ตนตกทุกข์ได้ยากก็ไม่ทอดทิ้งยังช่วยเหลือ ย่อมเกิดความสุข และความสามัคคีในหมู่คณะ

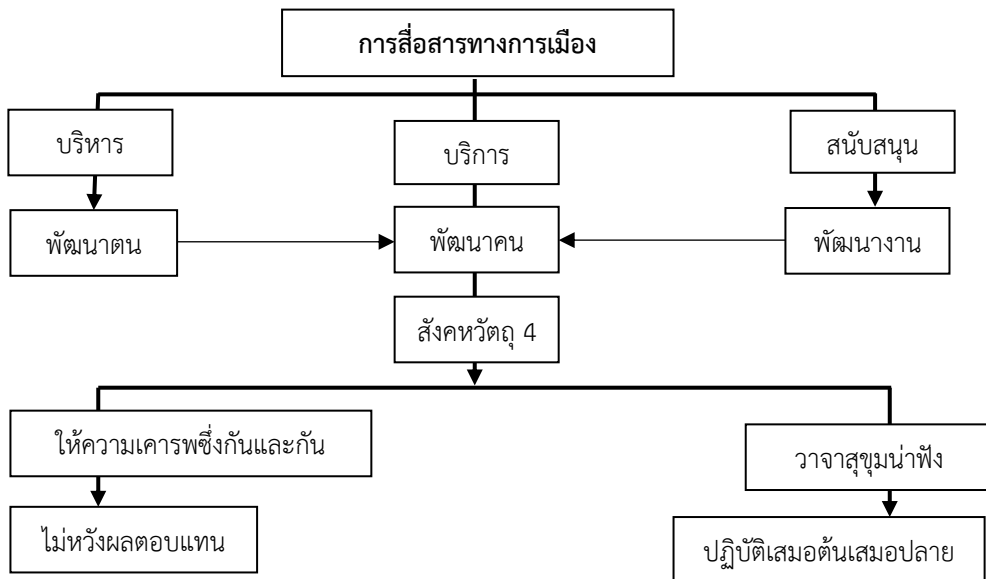
กล่าวโดยสรุปได้ว่า หลักคำสอนว่าด้วยการสื่อสารของพระพุทธองค์ ยังครอบคลุมถึงหลักจรรยาบรรณ และจริยธรรมของการสื่อสารอีกด้วย สังคมไทยได้นำหลักจริยธรรม การสื่อสารตามแนวพุทธศาสนานี้มาใช้ การสื่อสารทางการเมืองก็จะเป็นหลักการสื่อสารที่ช่วยให้บุคคลมีความสุข มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และเป็นหลักการสื่อสารที่ช่วยให้สังคมทุกระดับทั้งในระดับ ปัจเจกบุคคล ระดับครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ หรือแม้กระทั่งในระดับสากล คือ สังคมโลก ทั้งหมดได้คงไว้ซึ่งสันติสุข ปราศจากอคติ ความแตกแยก มาจนถึงสังคมไทยในปัจจุบัน

สรุป

การสื่อสารทางการเมือง คือ กระบวนการสื่อสารที่มีองค์ประกอบ 3 ฝ่าย ได้แก่ กลุ่มองค์กรทางการเมือง สื่อมวลชน และประชาชน โดยที่กลุ่มองค์กรทางการเมือง มีความต้องการการสนับสนุนจากประชาชน และการสื่อสารจำเป็นอย่างมากสำหรับผู้นำ เพื่อให้สามารถสื่อสารแนวคิด และข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ กับบุคคลอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกัน จริยธรรมในการสื่อสารจะเป็นตัวขับเคลื่อนให้ทุกอย่างเป็นไปในทางดี ยุติธรรมเนื่องจากหลักคำสอนของพระพุทธองค์ที่ว่าด้วยการสื่อสารในด้านการสื่อสารสื่อสาร จะเป็นหลักการที่ช่วยให้การสื่อสารมี ประสิทธิภาพ ทั้งนี้ หลักคำสอนว่าด้วยการสื่อสารของพระพุทธองค์ยังครอบคลุมถึงหลัก จรรยาบรรณ และจริยธรรมของการสื่อสารอีกด้วย หากสังคมไทยได้นำหลักสังคหัตถ์ 4 การสื่อสารตามแนวพุทธศาสนานี้มาใช้กับการสื่อสารก็จะเป็นหลักการสื่อสารที่ช่วยให้บุคคลมีความสุข มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และเป็นหลักการสื่อสารที่ช่วยให้สังคมทุกระดับทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ระดับครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ หรือแม้กระทั่งในระดับสากล คือ สังคมโลกทั้งหมดได้คงไว้ซึ่ง สันติสุข ปราศจากอคติ ความแตกแยก ความขัดแย้งได้อย่างแท้จริงอีกด้วย

องค์ความรู้

บทความชิ้นนี้ผู้เขียนได้องค์ความรู้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ในหลักแนวคิด ทฤษฎีและหลักพุทธธรรม แนวทางปฏิบัติในหลักสังคหัตถ์ 4 เป็นหลักธรรมหลอมหัวใจของคนให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ด้วยดีและมีความสุข เป็นธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจบุคคล และประสานสื่อสัมพันธ์หมู่ชนไว้ในความสามัคคีต่อกัน เป็นธรรมที่ใช้ยึดเหนี่ยวจิตใจบุคคลให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

เอกสารอ้างอิง

- โกวิท พวงงาม. (2551). *การปกครองท้องถิ่นไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ บริษัท ส.เอเชียเพรส (1989) จำกัด.
- ชนาพร พิทยาบุรณ์. (2560). การสื่อสารของผู้นำกับการเปลี่ยนแปลงสังคม. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต*, 12(2), 62-72.
- ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. (2561). *ภาวะผู้นำสำหรับผู้บริหารองค์การ : แนวคิด ทฤษฎีและกรณีศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ปัญญางาม.
- ชูวงศ์ ฉายะบุตร. (2539). *การปกครองท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ: บริษัทพินเนสพริ้นท์ติ้ง เซ็นเตอร์ จำกัด.
- ชูศักดิ์ ชูช่วย. (2533). *บทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชนบท ตามการรับรู้ของผู้นำท้องถิ่นและประชาชน ในหมู่บ้านพัฒนาดีเด่นและหมู่บ้านทั่วไป ภาคใต้*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิพนธ์ ศศิธรเสาวภา. (2560). *ภาวะผู้นำกับการปกครองท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- พระปลัดสมชาย ปโยโค (ดำเนิน). (2556). การประยุกต์ใช้สัมมาวาจาเพื่อการบริหารงานของผู้นำ. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 1(1), 143-158.

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (ครั้งที่ 34). กรุงเทพฯ: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก.
- พิบูลย์ เพียรพานิชกุล และคณะ. (2564). การสื่อสารทางการเมืองตามหลักพุทธธรรม. *วารสารศรีล้านช้างปริทรรศน์*, 7(2), 155-167.
- มนัสชนก สุรัชย์กุลวัฒนา. (2557). รูปแบบการสื่อสารเพื่อการสร้างภาพลักษณ์ของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดนครปฐม. *วารสาร e-jodil*, 4(1), 36-46.
- ศุภมน อนุศาสนนันท์. (2549). *การศึกษารูปแบบการสื่อสารภายในองค์กร : กรณีศึกษา องค์การเภสัชกรรม* (วารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการสื่อสาร ภาครัฐและเอกชน). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุพานี สฤษฏ์วานิช. (2552). *พฤติกรรมองค์การสมัยใหม่ : แนวคิดและทฤษฎี* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เสถียร เขยประดับ. (2540). *การสื่อสารกับการเมือง*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย